

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในขณะที่ประเทศไทยยึดแนวทางเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างเข้มข้น ได้มีความพยายามพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นเลิศทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค มีดัชนีชี้วัดหลายตัวที่แสดงความสำเร็จในด้านนี้ อาทิ รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร (GDP) ที่โตขึ้น 12% จากช่วงปี 2530 - 2533 และโตขึ้น 8% ในปี 2534 - 2538 หรือตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่พุ่งพรวด บวก 10% ต่อปี ฯลฯ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งผู้นำทางด้านเศรษฐกิจมีความพึงพอใจกับตัวเลขเหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง จนมองข้ามอีกตัวเลขหนึ่งที่สะท้อนภาพที่แท้จริงของประเทศไทยไป นั่นคือ ตัวเลขความแตกต่างทางรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจน ที่ถ่างกว้างเรื่อยๆ ไล่คู่ไปกับตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการรายงานว่าเมื่อสิ้นแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ปี 2536 รายได้ประชากรต่อหัวทั่วประเทศ 53,357 บาท รายได้ประชากรต่อหัวในภาคเกษตร 10,057 บาท ขณะที่นอกภาคเกษตรประชากรมีรายได้ต่อหัวสูงถึง 108,236 บาท ถ้าพิจารณาตามพื้นที่ ชาวกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีรายได้ต่อหัวสูงถึง 184,211 บาท ขณะที่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่อหัวเพียง 16,818 บาท จะเห็นได้ว่ารายได้ของชาวกรุงเทพมหานครสูงกว่าคนในภาคอื่นๆ หลายเท่าตัว สูงกว่า ภาคอีสาน 11 เท่า สูงกว่าภาคเหนือ 7.1 เท่า สูงกว่าภาคใต้ 5.7 เท่า สูงกว่าภาคกลาง 3.4 เท่า¹ จนประเทศไทยติดอันดับประเทศที่มีความแตกต่างระหว่างรายได้ระหว่างคนจนที่สุดกับคนรวยที่สุดในอันดับต้นๆ จนดูราวกับว่าเป็นสองประเทศในประเทศเดียว คือประเทศร่ำรวยและประเทศยากจน และแน่นอนว่ากลุ่มคนที่ยากจนที่สุดก็คือกลุ่มเกษตรกรซึ่งเคยได้ชื่อว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ

¹ธีระพล รัตนาลังกาล, วิภา ผดุงชีวิต และหน่วยภาวะเศรษฐกิจทั่วไป. "บทบาทการเงินการคลังต่อการแก้ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้." บทความวิชาการวิเคราะห์นโยบายเศรษฐกิจ. ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2538. หน้า 105-120

ได้มีความพยายามวิเคราะห์สาเหตุความยากจนของชาวนา โดยดูจากผลการศึกษาเรื่อง อุดมการณ์และการปฏิบัติการทางอุดมการณ์ของชาวนาอีสานของ นลินี ตันธุนิตย์ ระบุว่า ความยากจนของชาวนาเกิดจากการที่ชาวนาไม่สามารถควบคุมการผลิตได้ แม้ว่าชาวนาจะสามารถควบคุมแรงงานในการผลิตได้ แต่ชาวนาก็ขาดปัจจัยการผลิตที่สำคัญ อันได้แก่ ทุนและที่ดิน จึงจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่สูง ชาวนายังต้องพึ่งเทคโนโลยีผูกขาดเป็นผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ราคาผลิตไม่เป็นไปตามกลไกของตลาดเนื่องจากการผูกขาด ทำให้ชาวนาไม่สามารถขายข้าวได้เงินพอที่จะเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ในที่สุดชาวนาก็ต้องสูญเสียที่ดินให้กับนายทุนเงินกู้ไป ชาวนาขนาดกลางมีแนวโน้มที่จะเสียที่ดินในอนาคตอันใกล้ และกลายเป็นชาวนาไร้ที่ดินในที่สุด ชาวนาขนาดเล็กและชาวนาไร้ที่ดินตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนและภาวะหนี้สินอย่างยากที่จะแก้ไขหากยังยืนยันจะเป็น "ชาวนา" ต่อไปหนทางหนึ่ง ที่จะช่วยให้เกษตรกรพ้นวัฏจักรแห่งความทุกข์ยากนี้ได้น่าจะอยู่ที่ การตีความใหม่เรื่อง "ความเท่าเทียม" และ "ประชาธิปไตย"²

"ความเท่าเทียม" น่าจะหมายถึงการที่เกษตรกรได้รับส่วนแบ่งจากทรัพยากรของรัฐตามความจำเป็น และได้รับผลตอบแทนแรงงานที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เกษตรกรมีโอกาสที่จะเข้าไปควบคุมในกระบวนการผลิตบางอย่างที่เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการผลิตโดยตรง ส่วนคำว่า "ประชาธิปไตย" ต้องได้รับการตีความหมายใหม่ว่า การที่ชาวนาสามารถตั้งองค์กรเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มโดยที่รัฐไม่ก้าวก่าย ชาวนาสามารถเข้าถึงข้อมูลเรื่องทรัพยากรของรัฐ การจัดการทรัพยากรของรัฐ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณของรัฐต่อภาคเกษตรในระดับประเทศและที่สำคัญคือ ในระดับท้องถิ่นและข้อมูลเรื่องการตลาดที่ทันต่อเหตุการณ์ เกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนโดยเฉพาะในภาคอีสานจึงมีความพยายามที่จะรวมตัวและเรียกร้องในสิทธิส่วนที่พึงมีพึงได้ของตัวเอง พร้อมเรียกร้องให้รัฐสร้างปัญหาที่รัฐได้เป็นผู้ก่อขึ้นด้วย และนำมาสู่การเดินขบวนเข้ากรุงเทพฯ เพื่อชุมนุมเรียกร้องต่อรัฐบาล ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา

² นลินี ตันธุนิตย์, "อุดมการณ์และการปฏิบัติการทางอุดมการณ์ของชาวนาอีสาน," ใน *คนธรรมดา*. นิธิ เอียวศรีวงศ์ บรรณาธิการ (ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536)

ประกาศ ปับตบแต่ง³ นักวิชาการแห่งสถาบันนโยบายและการจัดการสังคม มหาวิทยาลัยกรีก เจ้าของวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สาขารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย “การเมืองของขบวนการชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย” เป็นผู้หนึ่งที่เข้าไปสัมผัสกับขบวนการเรียกร้องของคนจนอย่างจริงจัง ระบุว่า การเดินขบวนเข้ามาเรียกร้องของคนจนต่อรัฐบาลนั้น สิ่งที่พวกเขาพยายามบอกแก่สังคมก็คือ พวกเขาไม่ได้มาร้องขอ แต่เป็นการต่อสู้เพื่อปกป้องการรุกรานจากรัฐและภาคธุรกิจที่เข้าไปแย่งชิงทรัพยากร เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรของสังคมที่ถูกจัดสรรอย่างไม่เป็นธรรม และยังเป็น การเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อให้เกิดการรับรองสิทธิชุมชน นำไปสู่การจัดสัมพันธภาพทางอำนาจระหว่างรัฐและชุมชนเสียใหม่ แต่ด้วยความพิการของระบบการเมืองปกติในสังคมไทย หลักการ กฎหมาย ระเบียบราชการที่ล้าสมัย ไม่ทันกับปัญหาของสังคม เกษตรกรเหล่านี้จึงจำเป็นต้องใช้ท้องถนนเป็นเวทีการเมือง

ขณะที่ประวัติศาสตร์ของปรัชญาทางวารสารศาสตร์นั้น เกิดขึ้นมากับการยื่นเคียงข้างประชาชน ร่วมต่อสู้กับอำนาจรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพและความเสมอภาค ดังนั้นภารกิจหนึ่งของสื่อมวลชนก็คือ การยื่นเคียงข้างประชาชนผู้ด้อยโอกาสนั่นเอง

จรัญ โยบรยองค์ นักหนังสือพิมพ์อาวุโสได้เขียนบันทึกนักข่าวอาวุโส ในวันที่นักข่าว 5 มีนาคม 2540 เกี่ยวกับนักข่าวกับภารกิจทางการเมือง โดยระบุว่า “นักข่าวไม่เพียงแต่จะมีภารกิจในการแสวงหาข้อมูลเท่านั้น ยังมีหน้าที่โดยยึดถือเป็นอุดมคติ นั่นคือ จะต้องชวนขยายผลักดันรัฐและองค์กรต่างๆคอยสนองให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้ปัจจัยสี่มาครอบครองด้วยความชอบธรรม ทั้งยังต้องมีบทบาทเป็นทัพหน้าให้แก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสลุกขึ้นมาทวงสิทธิที่ขอบธรรมด้วยกฎหมาย และร่วมเป็นพลังอันสำคัญในการทำลายล้างระบบสังคมที่เอารัดเอาเปรียบให้สิ้นซากไปจากสังคมโดยเร็ว”⁴

³ ประกาศ ปับตบแต่ง, การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัชชาคนจนและประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย. (กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยกรีก ,2540) หน้า 8-9

⁴ จรัญ โยบรยองค์, “นักข่าวกับภารกิจทางการเมือง”, วันนักข่าว 5 มีนาคม พ.ศ.2540. หน้า 114

ในการทำหน้าที่นักข่าวนั้น จากการสำรวจความคิดเห็นของนักข่าวไทยในสื่อต่างๆเมื่อเร็วๆนี้ พบว่า ต่างมีแนวโน้มที่จะยึดหลักในการปฏิบัติงานและแนวคิดที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์และความรับผิดชอบต่อประชาชนเป็นสำคัญ แม้ว่าบางครั้งจะต้องประสบกับปัญหาต่างๆในการปฏิบัติงานบ้าง เช่นกรอบนโยบายของผู้บริหาร การดำเนินการทางธุรกิจที่ต้องหวังผลกำไรขององค์กร⁵

แม้ว่านักข่าวจะมีอุดมการณ์ของตนเองในการนำเสนอข่าวเช่นใดก็ตาม แต่การเสนอข่าวก็ยังคงมีหลักการที่ต้องตั้งอยู่บนมาตรฐานคุณภาพของการนำเสนอข่าว ดังนี้⁶

1. ความถูกต้องครบถ้วนหรือถูกต้อง (accuracy and completeness) หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือเรื่องราวที่ปรากฏในข่าวไม่ว่าจะเป็น ชื่อ ยศ ตำแหน่ง อายุ อาชีพ ที่อยู่ สถานที่ วันที่ ค่า แลก ฯลฯ จะต้องมีการตรวจสอบให้ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อป้องกันการเสนอข่าวที่ผิดพลาด ซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายต่อบุคคลที่ตกเป็นข่าวหรือบรรณาธิการอาจถูกดำเนินคดีได้
2. สมดุลย์และเที่ยงธรรม (balance and fairness) หมายถึง ข่าวที่นำเสนอจะต้องให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีขัดแย้งกัน โดยนำเสนอประเด็นสำคัญที่ทั้งสองฝ่ายแสดงความคิดเห็นมาในลักษณะที่สมดุลกันเช่น บุคคลใดหรือกลุ่มใดถูกผู้อื่นวิพากษ์วิจารณ์ พฤติกรรมหรือความคิดเห็นก็ต้องให้อีกฝ่ายได้โต้แย้งหรือชี้แจงข้อกล่าวหาหรือข้อเท็จจริงด้วย

⁵ รัตนาภรณ์ ศรีอำพันธ์, ความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้สื่อข่าวการเมือง : ศึกษาเปรียบเทียบ สื่อนางสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , พ.ศ.2539.

⁶ จอห์น วุฑฒิกกรมรักษา, สู่เส้นทางนักข่าว. วันนักข่าว 5 มีนาคม, พ.ศ.2536. อ้างจากใน รัตนาภรณ์ ศรีอำพันธ์, ความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้สื่อข่าวการเมือง : ศึกษาเปรียบเทียบ สื่อนางสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , พ.ศ.2539. หน้า 33 - 34

3. **เที่ยงตรงหรือภววิสัย (objectivity)** หมายถึง การรายงานเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมาโดยปราศจากอคติหรือไม่ควรสอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียน โดยมีผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย
4. **ง่ายกระทัดรัดและชัดเจน (simplicity, conciseness and clearness)** หมายถึง ข้อความที่เขียนจะต้องใช้ภาษาหรือถ้อยสำนวนที่เข้าใจง่ายมีความกระทัดรัดไม่เยิ่นเย้อ และจะต้องกระชับแจ่มชัดชัดเจน เมื่ออ่านแล้วไม่จำเป็นต้องอ่านซ้ำแล้วซ้ำอีก จึงจะเข้าใจโดยไม่ใช้คำกำกวม หรือมีความหมายหลายแง่หลายมุม
5. **ทันต่อเหตุการณ์ (recentness)** หมายถึง ข้อความที่นำมาเสนอจะต้องมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ แม้ว่าจะไม่มีเหตุการณ์ใดๆ เกิดขึ้นก็ตาม แต่ก็อาจนำข้อเท็จจริงซึ่งเหมาะสมกับกาลเวลาปัจจุบัน และเป็นที่น่าสนใจของประชาชนโดยทั่วไปมานำเสนอเป็นข่าวได้ เช่น ผลกระทบที่เกิดจากการขึ้นราคาน้ำมัน หรือการขึ้นเงินเดือนข้าราชการ ถึงแม้ว่าจะยังไม่มี การขึ้น แต่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ค่าครองชีพหรือราคาสินค้าก็เชยิบสูงขึ้นไป ล่วงหน้าแล้ว

ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์ นักหนังสือพิมพ์และคอลัมนิสต์ที่ได้รับการยอมรับจากคนทั้งในและนอกวงการสื่อมวลชนว่าเป็นผู้ที่มีความคิดตกผลึกที่สุดคนหนึ่ง มองการเสนอข่าวของสื่อมวลชนว่า "สื่อมวลชนไม่ใช่ศาล คำวิจารณ์ของสื่อมวลชนก็ไม่ใช่ คำพิพากษา แต่ความพยายามปฏิบัติหน้าที่ โดยการค้นคว้าหาเหตุผลในการประกอบการตัดสินใจทั้งฝ่ายใจทักและฝ่ายจำเลยทั้งฝ่ายถูกกล่าวหาและฝ่ายผู้กล่าวหาให้มากที่สุด ประเด็นที่สุดเท่าที่จะทำได้...นั่นก็คือ ความพยายามเป็นกลางและความพยายามที่จะทำจะทำให้ผลการตัดสินใจและการวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏออกมาอย่างเที่ยงธรรมที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่สื่อมวลชนไม่มี "กรอบของกฎหมาย" เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณา สื่อมวลชนจึงจำเป็นต้องใช้บางสิ่งบางอย่างเข้ามาพิจารณาในการเสนอข่าว อาทิเช่น มโนธรรม ความเมตตา การให้อภัย ความปรารถนาดีต่อคนส่วนใหญ่ ความรักในเพื่อนมนุษย์ ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น สื่อมวลชนจะมีความ "แม่นยำ" ในการตัดสินใจเหมือนตุลาการผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายทำการพิจารณาคดี ก็ต่อเมื่อ สื่อมวลชนเหล่านั้นให้ความสำคัญต่อความดีงาม พยายาม

ศึกษาค้นคว้าปรับปรุงตนเองให้รู้จักและมีมโนธรรมอยู่ในจิตใจ รู้จักให้อภัย รู้จักเปิดโอกาส รู้จักเมตตาต่อผู้อื่น”⁷

อย่างไรก็ดี โดยทั่วไปที่เป็นอยู่ในขณะนี้ สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่อันเป็นอุดมคตินี้จริงหรือไม่ โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวด้วยความเที่ยงธรรมและสมดุลง ความไม่มีอคติต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดของหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม โดยเฉพาะประเด็นที่คู่กรณีต่างสถานะกันอย่างชัดเจน แม้ว่าในความเป็นจริงความเป็นกลางอย่างแท้จริงยังเป็นที่ถกเถียงกันว่ามิได้หรือไม่นั้น อย่างน้อยความไม่เป็นกลางเหล่านั้นก็ไม่ควรเกิดจากอคติ แต่น่าจะเกิดจากความปรารถนาที่จะบันดาสั่งที่ตีให้เกิดแก่สังคมมากกว่า หรือควรมีความเป็นธรรมในการเสนอข่าวต่างๆ

การนำเสนอภาพเหตุการณ์ต่างๆของสื่อมวลชนจะมีความเป็นธรรม สะท้อนภาพได้ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นกลางได้แค่ไหนนั้น มักขึ้นอยู่กับตัวนักข่าวและกองบรรณาธิการซึ่งเปรียบเสมือนผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper)ว่าจะมีภาพในใจหรือมีอคติเพียงใดต่อเหตุการณ์นั้นๆ รายงานจากปก “ชนบทล้อมท่าเหียบฯ” หนังสือพิมพ์ อาทิตย์ รายสัปดาห์ ได้เคยสะท้อนให้เห็นภาพว่าสื่อมวลชนมักจะทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของคนชั้นกลาง โดยระบุดึงกรณีการชุมนุมเรียกร้องของเกษตรกรภาคอีสานที่เดินเท้าเข้ามามากกรุงเทพฯ “สำหรับบรรดา “คนชั้นกลาง” ในเมืองหลวงแล้ว สภาพของบารุง คะโยธา แทบไม่ผิดอะไรกับฉลาด วรฉัตร ที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ยุค ชวน หลีกภัย คนชั้นกลางจำนวนไม่น้อยได้กล่าวเตือนถึง “ปัญหาอดีต” ที่ผู้นำชาวนา-ชาวไร่จะต้องเกร็งกว่าปกติในการไม่ให้การเคลื่อนไหวของพวกเขาเข้ามาซึ่งผลกระทบเหล่านี้ ชื่อเรียกร้องอันเต็มไปด้วยปัญหารายละเอียดซับซ้อนจำนวนมากมายและซ้ำๆอยู่เช่นเดิมโดยไม่มีความคืบหน้าในการแก้ไข ยิ่งทำให้มีการมองขบวนการชุมนุมเรียกร้องของคนจนด้วยความไม่เข้าใจมาโดยตลอด แม้กระทั่งในหมู่สื่อมวลชนหลายฉบับ ข่าวคราวความเคลื่อนไหวของมือบคนจนนั้น บางครั้งสำคัญน้อยมากเมื่อเทียบกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักรการเมืองที่มักเป็นข่าวพาดหัวใหญ่จากผู้สื่อข่าวประจำทำเนียบรัฐบาลหรือรัฐสภา...ในยุครัฐบาลชวน หลีกภัยนั้น มือบเกษตรกรเหล่านี้ถึงกับถูกกล่าวประณามว่าจะนำมาซึ่งความตกต่ำทางเศรษฐกิจเพราะกลัวจะเกิดความวุ่นวายทางการเมือง”⁸

⁷ สัมภาษณ์ ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์, นักหนังสือพิมพ์และคอลัมนิสต์, 27 พฤศจิกายน 2541.

⁸ ทีมงานอาทิตย์รายสัปดาห์, ข่าวอาทิตย์, ฉบับที่ 983 วันที่ 12 – 18 เมษายน 2539, หน้า 17

จากบทความเรื่อง “หนังสือพิมพ์, ประชาธิปไตย และชาวบ้าน” ของ อ.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่ตีพิมพ์ในหนังสือวันนักข่าว 5 มีนาคม 2536 มองปรากฏการณ์นี้ว่าเป็นเพราะ หนังสือพิมพ์นั้น เป็นสื่อที่คนชั้นกลางมีอิทธิพลสูงมานานแล้ว เพราะคนชั้นกลางคือตลาดที่ใหญ่ที่สุดของ หนังสือพิมพ์ นอกจากนี้โดยปุ้มหลังของคนทำหนังสือพิมพ์เองก็มาจากครอบครัวคนชั้นกลางและ ได้รับการศึกษาในแบบคนชั้นกลางนั่นเอง จนกระทั่งเป็นไปได้ว่า หนังสือพิมพ์กำลังจะตอบสนอง ผลประโยชน์และทัศนคติของคนกลุ่มเดียวในสังคมคือคนชั้นกลางซึ่งเป็นลูกค้าสำคัญที่สุดของ หนังสือพิมพ์ ความกระตือรือร้นที่จะตอบสนองพันธมิตรของตน เห็นได้จากการกระทำของ หนังสือพิมพ์สองอย่างคือ การสร้างญาติติสธารณะและการวินิจฉัยความสำคัญของข่าว

หากย้อนกลับไปดูญาติติสธารณะที่หนังสือพิมพ์สร้างหรือผลักดันขึ้นจะเห็นได้ว่าญาติติ เหล่านี้สัมพันธ์กับโลกทัศน์, ค่านิยมและผลประโยชน์ของคนชั้นกลางค่อนข้างมาก ระหว่าง นโยบายการค้าของรัฐบาลสหรัฐฯที่อาจมีผลต่อสิทธิประโยชน์การส่งออกของไทย กับการที่รัฐบาล ไทยห้ามชาวนาในภาคกลางทำนาปรัง ดูเหมือนความห่วงใยของหนังสือพิมพ์จะเอียงไปทางด้าน นโยบายการค้าของสหรัฐฯมากกว่า แม้ว่าในปัจจุบันหนังสือพิมพ์จะมีนักข่าวภูมิภาคอยู่เป็น จำนวนมากประจำอยู่ตามหัวเมือง แต่ข่าวจากชนบทก็มักเป็นข่าวจากเขตเมือง หากเป็นข่าวจาก ชนบทก็จะเป็นข่าวอาชญากรรมเสียส่วนใหญ่ คนอ่านหนังสือจึงยากที่จะรู้จักชนบทไทยได้จริง นำ สังกัดด้วยว่า ชาวคราวจากชนบทจะได้รับความสนใจต่อเมื่อเกิดอุบัติเหตุที่รุนแรง โดยเฉพาะที่ กระทบกับชีวิตคนเมือง เช่นเดินขบวนมุ่งหน้ามากรุงเทพฯ หรือมีผู้ประท้วงจำนวนมากจนทาง ราชการในกรุงเทพฯไหวตัว นับว่าเป็นอันตรายที่ควรระวังกับการที่หนังสือพิมพ์เอียงเข้าข้าง คนชั้นกลางในเมือง⁹

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้เป็นกับทุกรัฐบาล บางรัฐบาลกลุ่มผู้ชุมนุมได้รับความ เห็นใจ ได้รับการสนับสนุนจากสื่อมวลชน แต่บางรัฐบาลกลุ่มผู้ชุมนุมที่เป็นเกษตรกรกลุ่มเดียวกัน มี ปัญหาเช่นเดียวกัน ก็ได้รับการปฏิบัติที่ผิดแผกไป

⁹ นิธิ เอียวศรีวงศ์, หนังสือพิมพ์, “ประชาธิปไตย และชาวบ้าน”, วันนักข่าว 5 มีนาคม พ.ศ.2536. หน้า 71-73

ประสิทธิ์พร กาฬอ่อนศรี ผู้ประสานงานกลุ่มเพื่อนประชาชน (Friends of Poor) และที่ปรึกษาสมัชชาคนจน¹⁰ กล่าวว่าในช่วง 99 วันของการเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสาน ต่อ รัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ จากการประณามพบว่า สื่อมวลชนให้ความสนใจออกเห็นใจกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างมาก มีการนำเสนอข่าวและประเด็นปัญหาความเดือดร้อนของผู้ชุมนุมอย่างเกาะติด อีกทั้งการนำเสนอข่าวจะค่อนข้างเป็นบวกกับผู้ชุมนุม และไม่มีการกล่าวหาผู้ชุมนุมว่ามีเบื้องหลังทางการเมือง จึงเดินทางมาชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ซึ่งผิดกับรัฐบาลอื่นๆ โดยเฉพาะรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย กว่าที่สื่อมวลชนจะให้ความสนใจในประเด็นปัญหาความเดือดร้อนของผู้ชุมนุม ทางผู้ชุมนุมต้องชี้แจง ตอบโต้ข่าวที่กล่าวหาว่าการชุมนุมของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสานมีพรรคการเมืองฝ่ายค้านหนุนหลังไม่ต่ำกว่า 2 สัปดาห์ และในที่สุดก็ต้องเดินทางกลับไปทบทวนการเคลื่อนไหวอีกครั้ง

ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ กรณีการชุมนุมเรียกร้องของเกษตรกรจากท้องถิ่นชนบทจึงเป็นกรณีที่น่าจะทำการวิเคราะห์ศึกษาเป็นอย่างยิ่งว่านักข่าวในฐานะคนชั้นกลางในเมืองหลวง และมีความใกล้ชิดกับผู้มีอำนาจรัฐคือนักการเมืองและข้าราชการประจำจะมีทัศนคติอย่างไรต่อเหตุการณ์นี้ และจะมีผลต่อการสะท้อนภาพได้สมดุลงเพียงใดในการรายงานข่าวต่อเหตุการณ์นี้ อีกทั้งทัศนคติที่มีต่อรัฐบาลในแต่ละยุค มีผลต่อการนำเสนอข่าวหรือไม่

¹⁰ สัมภาษณ์ ประสิทธิ์พร กาฬอ่อนศรี, ที่ปรึกษาสมัชชาคนจน, 28 กันยายน 2541.

คำถามนำวิจัย

1. หนังสือพิมพ์มีลักษณะการนำเสนอข่าวการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสานอย่างไร
2. หนังสือพิมพ์ให้ความสมดุลงานในการนำเสนอข่าวในกรณีนี้ อย่างไร
3. ทศนคติของนักข่าวซึ่งถือเป็นนายประตูข่าวสาร (Gatekeeper) ต่อกรณีการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสานเป็นอย่างไร มีผลต่อการนำเสนอข่าวหรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะการนำเสนอข่าวกรณีการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสาน
2. เพื่อวิเคราะห์ความสมดุลงานของหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสานต่อรัฐบาล
3. เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของนักข่าวต่อแหล่งข่าวฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายรัฐบาลว่าจะมีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับลักษณะในการนำเสนอข่าว

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะการนำเสนอข่าว บทบรรณาธิการ สกู๊ป ภาพและคำบรรยายภาพ เกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสานของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับใน 2 ช่วงเวลา คือช่วงรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และรัฐบาล นายชวน หลีกภัย
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาความสมดุลงานและความเป็นกลางของสื่อมวลชน โดยเจาะจงในส่วน of นักข่าวซึ่งถือเป็นนายประตูข่าวสารด่านแรกในการนำเสนอข่าวเท่านั้น

นิยามศัพท์

- ข่าวการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสาน หมายถึง การนำเสนอข่าว บทบรรณาธิการ สกู๊ป ภาพและคำบรรยายภาพ เกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรภาคอีสานทั้งหมดในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา โดยไม่แบ่งกลุ่มผู้ชุมนุมว่าสังกัดองค์กรใด ยกเว้นการประท้วงของชาวไร่อ้อย

ความสมดุลย์ หมายถึง การนำเสนอประเด็นและการเปิดโอกาสให้คู่กรณี ซึ่งในที่นี้คือ รัฐบาล กับ กลุ่มผู้ชุมนุมได้ชี้แจงข้อกล่าวหาเท่าเทียมกันเพียงใด โดยพิจารณาความสมดุลย์ของทิศทางการนำเสนอประเด็นด้านบวก ด้านลบ หรือเป็นกลางกับคู่กรณี

ทัศนคติต่อแหล่งข่าว ในที่นี้หมายถึง

- ทัศนคติต่อแหล่งข่าวที่เป็นผู้ชุมนุม(เกษตรกร)รวมทั้งต่อปัญหาชนบทโดยพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติระหว่างบวกและลบ
- ทัศนคติต่อแหล่งข่าวฝ่ายรัฐบาล(นักการเมืองและข้าราชการประจำ)รวมทั้งความสัมพันธ์ใกล้ชิดโดยพิจารณาค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติระหว่างบวกและลบ

คุณลักษณะทางสังคมของนักข่าว ภูมิปัญญา พื้นฐานทางการศึกษา ความรู้ความเข้าใจในปัญหาชนบท

รูปแบบการนำเสนอ หมายถึง การนำเสนอข่าว บทบรรณาธิการ สกู๊ป ภาพและคำบรรยายภาพ

- คุณค่าของข่าว** แบ่งเป็น
1. ความสำคัญและผลกระทบ
 2. ความใกล้ชิดและอารมณ์
 3. ลีกลับซ่อนเงื่อน ผิดปกติ
 4. ความขัดแย้ง

ทิศทางการนำเสนอ พิจารณาจากข่าวและข้อเขียนอื่นๆเกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกร โดยเปรียบเทียบสัดส่วนการเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ชี้แจงตามประเด็นที่นำเสนอต่อ ชิงงาน ผนวกกับความเห็นที่แทรกอยู่ในข่าวและพาดหัวข่าว ว่ามีน้ำหนักเท่าใดบ้าง เป็นบวกต่อเกษตรกร เป็นลบต่อเกษตรกร เป็นบวกต่อรัฐบาล เป็นลบต่อรัฐบาล และเป็นกลางทั้งต่อกลุ่มเกษตรกรและรัฐบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เห็นถึงบทบาทของสื่อมวลชนต่อการสื่อสารในปัญหาชนบท
2. ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการชี้ให้เห็นภาพความเป็นจริงว่าหนังสือพิมพ์ได้ยึดหลักการทางจริยธรรม(Ethical Imperative) และได้ทำหน้าที่ตามบทบาทสถาบันหลักในระบบประชาธิปไตยหรือไม่ อย่างไร
3. ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติทางวารสารศาสตร์และในทางวิชาการต่อไป